

Miljödepartementet
103 33 Stockholm

m.remissvar@regeringskansliet.se
m.naturmiljoenheten@regeringskansliet.se

Remissvar om betänkandet En utvecklad vattenförvaltning (SOU 2019: 66)

Sammanfattning

Kemikalieinspektionen instämmer i utredningens bedömning av behovet av en tydligare *ansvarsfördelning* för en effektivare vattenförvaltning.

Kemikalieinspektionen

- stödjer utredningens förslag att *en åtgärdsplan* för vattenförvaltningen ska tas fram och beslutas av regeringen
- stödjer förslaget att Havs- och vattenmyndigheten och SGU ges utökat ansvar i vattenförvaltningsarbetet
- stödjer förslaget att SMHI ges en tydligare roll i vattenförvaltningsarbetet
- stödjer utredningens förslag att förtydliga berörda myndigheters ansvar för vattenförvaltningen i deras instruktioner
- stödjer förslaget om att en nationell handlingsplan tas fram
- har inget att invända mot förslaget om att vattendistriktet ersätts av avrinningsdistrikt
- anser att betydelsen av det allmännas intresse av en trygg dricksvattenförsörjning behöver lyftas och därför förtydligas i skrivningarna om vattenförvaltningens syfte
- anser att för att ytterligare stärka åtgärdsarbetet så kan även tillståndssystemet för miljöfarliga verksamheter behöva ses över.

Synpunkter

Avsnitt 1.1 Förslag till lag om ändring av miljöbalken (1998:808)

Kemikalieinspektionen anser att det är viktigt att lyfta betydelsen av det allmännas intresse av en trygg dricksvattenförsörjning. Vi anser därför att dricksvatten bör inkluderas i den paragrafändring som föreslås i 5 kap. 13 § miljöbalken.

Alternativt förslag till lydelse av 5 kap. 13 § miljöbalken (ändringar är gulmarkerade)

Sveriges yt- och grundvatten ska förvaltas i syfte att

1. skydda och förbättra de akvatiska ekosystemen,

2. trygga dricksvattenförsörjningen,

3. i övrigt främja en hållbar vattenanvändning baserad på ett långsiktigt skydd av tillgängliga vattenresurser

och

4. mildra effekterna av översvämning och torka.

Förvaltningen ska utgå från avrinningsdistrikt.

Avsnitt 15. Samordning med andra direktiv

Kemikalieinspektionen anser att det i det fortsatta arbetet också är angeläget att beakta industriutsläppsdirektivet (IED). Industriutsläppsbestämmelserna innebär krav på att tillämpa bästa tillgängliga teknik (BAT) och att redovisa utsläpp av föroreningar. BAT-slutsatser med utsläppsvärden blir bindande krav som industriutsläppsverksamheter ska följa ska användas som referens vid tillståndsprövning och blir därför viktiga för att vattenförvaltningens syfte att uppnå god kemisk status. De BREF-dokument (BAT Reference Document – branschvis sammanställning av BAT-slutsatser) som hittills publicerats innehåller emellertid inte tillräckligt med information om specifika farliga ämnen som används inom olika industrisektorer. För att förbättra dessa dokument och tillståndprocessen är det angeläget att fortsätta med den typ av kartläggning av kemikalieanvändningen inom olika industribranscher som påbörjats inom forskningsprojektet HAZBREF¹. Där använder man bla information från Reach-registreringarna och vattenförvaltningsarbetet för att identifiera relevanta ämnen.

Dessutom vill Kemikalieinspektionen också lyfta att det finns ett behov av att arbeta för att förbättra kopplingen mellan befintliga EU-regler för att snabba på och mer effektivt komma framåt mot målen. Då kan man genom tillämpning av redan befintlig lagstiftning få synergieffekter mellan olika politikområden, snabbare processer och därmed ett mer kostnadseffektivt och sammanhängande regelsystem. En GAP-analys behöver genomföras för att se till möjligheterna att få till en sådan förbättrad koppling. Som exempel bör beslut om klassificering och begränsning av farliga ämnen som tas inom kemikalier regelverken i EU kopplas till EU:s havs- och

¹ <https://www.syke.fi/projects/hazbref>

vattenlagstiftning med tillhörande listor om prioriterade ämnen i vattenmiljön. Omvänt bör kunskap om ämnen som uppmärksammas som växande problem eller potentiellt nya hot i den yttre miljön t.ex. inom vattenförvaltningsarbetet, (men även inom hälsorelaterad miljöövervakning eller i avfallsled) på ett tydligare sätt generera underlag för prioritering av åtgärder i kemikalielagstiftningarna. Den digitala miljöinformation som kemikalielagstiftningarna genererar kan också vara till hjälp för styrmedelsanalysen som ansvariga myndigheter ska genomföra i framtagandet av förvaltningsplaner och åtgärdsprogram.

Avsnitt 17.1 Vattenförvaltningens syfte

Som tidigare nämnt under avsnitt 1.1 anser Kemikalieinspektionen att det är viktigt att lyfta betydelsen av det allmännas intresse av en trygg dricksvattenförsörjning och ser därför gärna att även detta förtydligas i miljöbalken.

Avsnitt 17.2 Indelning i avrinningsdistrikt

Den föreslagna indelningen i avrinningsdistrikt i stället för vattendistrikt tycks mer logisk och lämplig utifrån en åtgärdssynpunkt och Kemikalieinspektionen har därför inget att invända mot förslaget.

Avsnitt 18.4 Nationell handlingsplan för vattenförvaltningen

I avsnittet om avvägningar mellan olika samhällsmål föreslås att handlingsplanen bör ge ledning om inriktningen på det svenska vattenförvaltningsarbetet och avvägningsfrågor mellan olika samhällsintressen. Planen kommer framför allt att vara viktig för att politiskt förankra de avvägningar mellan såväl olika konkurrerande vattenanvändningar såväl som mellan vattenanvändning och skydd av vattenmiljöer och ekosystem som ska göras i normsättningen. Kemikalieinspektionen välkomnar en nationell handlingsplan som ett bra instrument för att tydliggöra styrningen och vill då särskilt understryka att en rimlig principiell hållning är att det allmännas intresse av en trygg dricksvattenförsörjning bör så långt möjligt ha företräde när andra intressen konkurrerar med denna.

Avsnitt 18.6 Planering av åtgärder och 18.7 Åtgärdsprogram för avrinningsdistrikt

Kemikalieinspektionen stödjer förslaget om att regeringen tar fram en skrivelse till riksdagen med en nationell handlingsplan för vattenförvaltningen samt tar fram och beslutar om åtgärdsprogram för avrinningsdistrikten. Det är viktigt att, som man också skriver i förslaget, underlaget och förslagen tas fram i samverkan med övriga berörda myndigheter så att åtgärderna i framtiden stämmer överens med myndigheternas ansvarsområden. För att beslut och mandat ska hänga ihop behöver detta följas upp med styrning genom regleringsbrev eller andra uppdrag och instruktioner vilket också beskrivs i förslaget.

Avsnitt 18.9 Övervakningsprogram

Det råder en brist på data över mätningar av miljögifter i grundvatten liksom på förekomsten av prioriterade ämnen. Kemikalieinspektionen stödjer därför utredningens förslag när det gäller att säkerställa övervakningsprogrammets kvalitet och omfattning samt att data från övervakningen tillgängliggörs. Att data från miljöövervakningen är av god kvalitet och finns tillgängliga är avgörande för

Kemikalieinspektionens arbete mot en Giftfri miljö i allmänhet och särskilt viktigt för det arbete som görs inom SamTox och Toxikologiska rådet för att upptäcka nya potentiella kemikaliehot.

Avsnitt 19.4 Stärkta förutsättningar för administrativt åtgärdsarbete

Utöver de brister som beskrivs i avsnittet, liksom de initiativ som redan genomförts för att stärka förutsättningarna för ett effektivt åtgärdsarbete t.ex. den nationella planen för omprövning av vattenkraft, vill Kemikalieinspektionen understryka att för att nå vattenförvaltningens mål och miljömålspreciseringarna om god kemisk status i sjöar, vattendrag och kustvatten så kan även tillståndssystemet för miljöfarliga verksamheter behöva ses över. Målen om god kemisk status är beroende av att Giftfri miljö nås och i 2019 års fördjupade utvärdering av miljömålen (Naturvårdsverket 2019²) beskrivs hur man i forskningsprogrammet MERIT³ gjort en bedömning av i vilken utsträckning tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter bidrar till att miljö kvalitetsmålen inte nås. Bedömningen visar att för målet Giftfri miljö är påverkanstrycket från denna typ av verksamhet större än 30 procent för vissa av målets preciseringar. Detta visar att en väl fungerade tillståndsprövning av dessa verksamheter kan ge ett väsentligt bidrag i arbetet för att uppnå miljö kvalitetsmålet. I fördjupad utvärdering föreslås att miljöbalken och dess tillämpning behöver ses över så att tillstånd enligt miljöbalken speglar både teknikutveckling och samhällets förändring och att tillstånd tidsbegränsas. Dessutom har tillsyn en väsentlig påverkan på efterlevnaden av regelverken och det är därför också viktigt med en stärkt tillsyn.

Avsnitt 21. Förslag om förändrad organisation

Kemikalieinspektionen ser behov av en ökad tydlighet i styrningen. Den föreslagna organisationsförändringen bör ha förutsättningar att åstadkomma positiva effekter på åtgärdsarbetet. Vi ser det även som en fördel att vattenförvaltningsarbetet blir mer sammanlänkat med havsförvaltningsarbetet i och med Havs- och vattenmyndighetens föreslagna utökade roll.

I detta ärende har generaldirektören Per Ängquist beslutat. Maria Linderoth har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också Peter Bergkvist, Helena Parkman och Gunilla Prideaux deltagit.

Per Ängquist

Maria Linderoth

² Naturvårdsverket 2019. Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019 med förslag till regeringen från myndigheter i samverkan.

³ MERIT = Forskningsprogrammet *Miljömålens relevans i svenska MKB- och tillståndprocesser*.